

NIEK VAN DER ZANDEN

3.

“OPTING OUT: VOOR ONS EEN UITGEMAAKTE ZAAK”

Vasthouden aan lwoo-licenties en de bijbehorende criteria, of zelf uitmaken welke middelen je voor passend onderwijs inzet? Voor het samenwerkingsverband vo Eindhoven Kempenland was dat geen vraag maar een weet: unaniem kozen de scholen in deze regio voor opting out. Niek van der Zanden, directeur van het samenwerkingsverband, vertelt waarom. En hoe.

“Elk kind op de plek die het best bij hem of haar past, zo thuis nabij mogelijk.” Zo vat Niek van de Zanden ‘passend onderwijs’ samen. Dus ook de kinderen in het vmbo die al dan niet extra ondersteuning nodig hebben, de groep waar het bij passend onderwijs toch vooral om draait. En die zijn er volop in het samenwerkingsverband dat Van der Zanden bestiert: zijn regio telt 39 vestigingen van scholen, met in totaal 28.000 leerlingen.

MEER BELEIDSVRIJHEID

Sinds 1 januari 2016 gaat het geld voor leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) niet meer rechtstreeks naar de scholen, maar naar de samenwerkingsverbanden. Voor toewijzing ervan bestaan landelijke criteria, die de overheid uiteindelijk wil loslaten. Daarop vooruitlopend kunnen de samenwerkingsverbanden sinds 1 januari 2016 kiezen voor een zogeheten ‘opting out’: in meer of mindere mate afwijken van de regels voor de

vaste indicatiecriteria en de lwoo-licenties. Voor Van der Zanden was de keuze niet moeilijk: “Opting out was voor mij, en gelukkig ook voor alle 39 vestigingen in onze regio, een uitgemaakte zaak.

Voorheen kregen leerlingen een stickertje ‘lwoo’ opgeplakt en kreeg de school voor zo’n leerling 4.100 euro extra, iets wat ongewenst calculerend gedrag in de hand heeft gewerkt. Daar zijn we gelukkig van af. We krijgen de lwoo-middelen nu uitgekeerd als een *lump sum*, die we verdelen over onze vmbo-scholen. Die scholen bekijken zelf waar en bij wie de achterstanden liggen. Dat verruimt hun beleidsvrijheid enorm. Maar ze moeten wel anders gaan nadenken: dat geld moet nu immers over alle leerlingen worden verdeeld, de één heeft meer nodig dan de ander, weer anderen hebben niets extra’s nodig. Met de toegekende lwoo-middelen kan een school zelf bepalen hoe leerlingen met een leerachterstand het best geholpen kunnen worden.”

Eindhoven Kempenland behoort tot een minderheid: slechts 13 van de 77 samenwerkingsverbanden zijn voor een totale opting out gegaan. Van der Zanden: “Ik weet dat veel andere samenwerkingsverbanden daar niet voor gekozen hebben, maar wij hebben hier niet lang over hoeven te praten. Een besluit wordt ook niet beter als je er langer over doet. Zo kunnen we het financieel beheersbaar houden. Of we nu 18 miljoen krijgen – wat momenteel ons budget voor lwoo is – of meer, of minder:

het maakt niet uit. Al het geld sluizen we door, en iedereen weet waar hij aan toe is.”

VERANTWOORDINGSCULTUUR

Doorsluizen klinkt vrijblijvend, maar dat is het in Eindhoven Kempenland beslist niet, haast Van der Zanden zich nader te verklaren: “De overheid stelt dat je als samenwerkingsverband verantwoordelijk bent en dus verantwoording moet afleggen. Als je het lukraak uitdeelt aan de scholen, en je weet verder niets, dan ben je niet meer *accountable*. Wij delen dus wel geld uit, maar dat gaat gepaard met een contract waarin precies staat waarvoor het geld is bestemd, om welk bedrag het gaat, wanneer we het overmaken, en *last but not least*: op welke manier we de inzet van dat geld verantwoord willen zien.”

Die verantwoordingscultuur is voor veel scholen nieuw, merkt Van der Zanden. “In het verleden luisterde het niet zo nauw, afspraken verdwenen in een la en er werd niet of nauwelijks op teruggekomen. Als je dat gewend bent, dan vul je makkelijk maar wat in: je hoort er immers toch niks meer van. Zo gemakkelijk gaat dat nu niet meer.”

De scholen krijgen op hun beurt van het samenwerkingsverband altijd teruggekoppeld wat er met de verantwoording is gedaan, vertelt Van der Zanden. “We maken een samenvatting en trekken een conclusie. Dat kan betekenen dat we beslissen om ergens geen geld meer

in te steken, of juist meer. We kunnen nu veel beter monitoren. We gaan uit van onze visie en stemmen daar de middelen op af, en niet omgekeerd. Inhoud staat centraal.”

VUISTREGELS

Voor de toewijzing van geld hanteert het samenwerkingsverband een mix van drie modellen: het schoolmodel, het expertisemodel en het leerlingenmodel. Van der Zanden: “Bij het schoolmodel gaat een bedrag naar de school en daar zit dus dat contract aan gekoppeld. Bij het expertisemodel stellen we middelen ter beschikking voor een bepaalde aanpak waar we veel heil in zien, en bij het leerlingenmodel gaat het geld rechtstreeks naar een bepaalde leerling die dat nodig heeft.” Een mix die vrijblijvendheid moet voorkomen: “Als je alleen het schoolmodel zou toepassen, dan is de kans aanwezig dat je zegt: hier heb je een pot met geld en je lost het allemaal zelf maar op.”

Het beleid in Eindhoven Kempenland is erop gericht om kinderen zo veel mogelijk binnen het reguliere onderwijs op te vangen. Maar dat lukt niet altijd; de meest passende oplossing kan ook vso zijn. Van der Zanden: “Als een school vindt dat een kind naar het vso moet, dan dient die school daarvoor een aanvraag in bij onze Permanente Commissie Leerlingondersteuning, de PCL. Die vraagt eerst: wat hebben jullie allemaal al voor die leerling gedaan? Hebben

jullie alles in het werk gesteld om die leerling binnen het reguliere systeem te houden? Als dat zo is, dan geeft de PCL een toelatingsverklaring (TLV) en koppelt daar het type school aan.

Dat bepaalt hoeveel extra geld er voor die leerling wordt uitgetrokken. We hebben een aantal vuistregels geformuleerd, want anders wordt het een vinklijstje: ik wil dat die leerling naar het vso gaat, dus heb ik dat en dat nodig en moet ik daar en daar aan voldoen. Maar wij kijken bijvoorbeeld ook naar de thuissituatie: wat vinden de ouders ervan, hoe ziet zijn leefomgeving eruit? De PCL is objectief, niet aan een school gebonden; als de PCL ‘ja’ zegt tegen een TLV, dan betaalt het samenwerkingsverband. In zo’n geval werken we dus niet volgens het schoolmodel, waarbij de school een bedrag ineens krijgt en zelf de beoordeling doet.”

UIT DE COMFORTZONE

Een TLV kent een looptijd van meestal twee jaar. Daarna wordt opnieuw bekeken of de leerling op het vso blijft of dat hij terug kan naar het reguliere onderwijs. Iets wat overigens maar zelden (2% van de leerlingen) voorkomt. Toch ontwikkelt het samenwerkingsverband daar nu arrangementen voor: “Er kunnen veel meer leerlingen terug naar het reguliere onderwijs. Maar je moet de rol van de ouders daarin niet onderschatten. Die hebben hun kind zien opfleuren in het vso, dus die denken: we laten hem daar lekker zitten. Maar ik

vind dat je ernaar moet streven om zo’n leerling, als die er klaar voor is, uit die comfortzone te halen: ook dat kan passend onderwijs zijn.”

TIPS

- Geef scholen veel beleidsruimte, maar stel duidelijke contracten met ze op.
- Laat een onafhankelijke commissie beslissen over de verwijzing van een leerling naar het vso.
- Hanteer verschillende modellen voor toewijzing van gelden.
- Ontwikkel arrangementen voor leerlingen die van vso kunnen doorstromen naar regulier vo.

MEER INFORMATIE

Niek van der Zanden

niek.vanderzanden@rsv-vo.nl